

עת"א (באר שבע) 69652-01-19 - ש.י. נ' שרות בתי הסוהר

עת"א (באר-שבע) 69652-01-19 - ש.י. נ' שרות בתי הסוהרמחוזי באר-שבע

עת"א (באר-שבע) 69652-01-19

ש.י. (אסיר)

באמצעות ב"כ עו"ד סימה כוכב

נ ג ד

שרות בתי הסוהר

באמצעות ב"כ עו"ד רחל אטיאס

בית המשפט המחוזי בבאר-שבע

[05.09.2019]

כב' השופט אהרון משניות

פסק דין

א. כללי

מה הדין כאשר קיימת סתירה בין חוות דעת של המרכז לבריאות הנפש (להלן: מב"ן), אשר מעריכה כנמוכה את מסוכנותו המינית של אסיר שהורשע בעבירות מין חמורות במשפחה, ותומכת בשינוי קטגוריה ובהוצאתו לחופשה ראשונה בתנאים מגבילים, ובין חוות דעת של ועדת גילוי עריות (להלן: וג"ע), אשר אינה ממליצה על הוצאתו של האסיר לחופשה, למרות ההמלצה החיובית של מב"ן? זו בקליפת אגוז השאלה שעולה בעתירה זו, אשר בה מלין העותר על החלטת המשיב לדחות את בקשתו לחופשה ראשונה, בניגוד לחוות דעת מב"ן שתומכת בכך. העותר מרצה עונש של 18 שנות מאסר בפועל, שנגזרו עליו, לאחר שהורשע בביצוע עבירות מין חמורות בביתו בהיותה מתחת לגיל 14, והחל לרצות את עונשו ביום 14.1.2009. לפי נהלי המשיב העותר היה רשאי להגיש בקשה לצאת לחופשה ראשונה כבר ביום 15.7.2013, לאחר ש"שבר רבע" ממאסרו, אולם הוא המתין עוד שנים אחדות בטרם הגיש בקשה כאמור. וג"ע במחוז תל אביב, בחוות דעתה מיום 17.3.19, לא המליצה על שילובו של העותר בסבב חופשות. זאת, למרות שהמרכז לבריאות הנפש, שדן אף הוא בעניינו של העותר, קבע בחוות דעתו מיום 12.8.18 כי רמת המסוכנות המינית של העותר נמוכה, ולכן הוא אינו מתנגד לשינוי הקטגוריה של העותר, וכן לשילובו בסבב חופשות. ב. טענות הצדדים

לדברי ב"כ העותר, העותר מודה בעבירות שביצע, מודע לחומרתן ומביע חרטה עליהן. העותר אף מבקש להשתלב בהליך טיפולי ייעודי לעברייני מין, אלא שלעת הזאת, נוכח יתרת מאסרו הארוכה, על פי נהלי שב"ס, הוא אינו יכול להשתלב בטיפול ייעודי כאמור, ולדברי באת כוחו אין לזקוף זאת לחובתו של העותר. ב"כ העותר מצינת עוד כי העותר סיים קבוצת אלימות, נעדר רקע התמכרותי לסמים ולאכזריות, נעדר חמ"ן שלילי ונקי מעבירות משמעת, מועסק שנים רבות במטבח סגל, ונמצא באותו אגף כעשר שנים, לשביעות רצון כל הממונים עליו. זאת ועוד, העותר ניתק ביוזמתו כל קשר עם בני משפחתו הגרעינית, שבמסגרתה בוצעו העבירות החמורות שבהן הורשע, והוא מבקש לצאת לחופשה באופן הדרגתי, הרחק מבני משפחתו, כאשר הוא זוכה לתמיכה משפחתית מאחיו, שעומד על קשר. בנסיבות הללו, מבקשת ב"כ העותר כי בית המשפט יורה על שינוי הקטגוריה וכן על שילובו של העותר בסבב חופשות.

לעומת זאת, ב"כ המשיב טוענת כי העותר לא מיצה הליך מנהלי באשר לסיווגו לקטגוריה א' בטרם פנה לבית המשפט, ולכן יש למחוק את העתירה על הסף. ב"כ המשיב טוענת עוד כי חופשה היא טובת הנאה ולא זכות מוקנית, ובצד האינטרס של חיזוק הקשר בין הנאשם ובין בני משפחתו וקהילת מגוריו שעומד ביסוד האפשרות למתן חופשה לאסירים, קיים גם האינטרס של שמירה על שלום הציבור וביטחון, והמשיב נדרש לאזן בין האינטרסים השונים, כאשר הוא שוקל אם לאשר לאסיר לצאת לחופשה.

ב"כ המשיב הפנתה לחו"ד וג"ע, אשר דנה בעניינו של העותר, והתרשמה כי העותר "אינו לוקח אחריות על מעשיו ומשליך על נפגעת העבירה ועל נסיבות חיצוניות אחרות". מכאן המלצת וג"ע שלא להמליץ על יציאה לחופשה של העותר בשלב זה, על רקע ההערכה כי קיים פוטנציאל גבוה למסוכנות מצדו כלפי סביבתו.

ב"כ המשיב ציינה עוד כי במהלך מאסרו, הורשע העותר בעבירות של איומים והטרדה, לאחר שהטריד ואיים על גרושתו ועל אביה בשיחות טלפון שביצע מהכלא, אולם מדובר באירוע שאירע לפני למעלה מ-8 שנים, ביום 20.4.11. כמו כן, לחובתו של העותר עבירת משמעת מיום 11.2.18, בשל התנהגות לא מוסרית, בכך שנישק את ידה של סוהרת חדשה במתחם. בנוסף, גם משטרת ישראל מתנגדת להוצאת העותר לחופשה.

מכל הטעמים הללו, טוענת ב"כ המשיב כי החלטת המשיב, אשר נסמכת על המלצת הגורמים המקצועיים שמצביעים על מסוכנות גבוהה של העותר לביטחון הציבור, היא סבירה ועניינית, ואין עילה להתערב בה, ולכן היא מבקשת כי בית המשפט ידחה את העתירה.

ג. דיון והכרעה

1. התשתית הנורמטיבית

הנושא של חופשות אסירים, מוסדר בפקודת נציבות 04.44.00, להלן: פקודת החופשות, אשר פרק ו' שבה, עוסק בבקשה לחופשה של אוכלוסיות מיוחדות, וסעיף כ"ז שבו עוסק בחופשות לאסירים השפוטים על עבירות מין. הכלל הבסיסי נקבע בסעיף קטן 1 לאמור:

לא תאושר יציאה לחופשה של אסיר השפוט בגין ביצוע עבירות מין, או שהורשע בעבר בעבירות מין או שטרם חלפו 5 שנים מיום שחרורו ממאסר קודם בגין הרשעתו בעבירות מין, אלא לאחר קבלת חוות דעת ממערך מסוכנות, לפי חוק הגנה על הציבור מפני עברייני מין, התשס"ו-2006, המתייחסת להערכת מסוכנות עדכנית כהגדרתה בחוק האמור, בנוגע לאסיר...

סעיף קטן 2 דן בעניינו של אסיר השפוט על עבירות מין במשפחה, וקובע כי תנאי לחופשה לאסירים אלה הוא חו"ד מב"ן לגבי הערכת המסוכנות הנשקפת ממנו, וכן חו"ד וג"ע "המתייחסת למידת הסיכון הנשקף לבני משפחתו של אסיר כאמור".

סעיף קטן 3 קובע כי כאשר יש חילוקי דעות בין עמדת הגורמים המקצועיים אשר אינם שוללים הוצאת אסיר לחופשה, ובין עמדת משטרת ישראל אשר שוללת הוצאת אסיר לחופשה, בהסתמך על אותם נתונים שהיו בפני הגורמים המקצועיים, יכריע במחלוקת הגורם המוסמך. בשל חשיבות הסעיף, הוא יובא כלשונו:

ניתנה חוות דעת של הוועדה לאלימות במשפחה, או חוות דעת ממערך מסוכנות או ממב"ן, או חוות דעת של הוועדה לגילוי עריות, המתייחסות למידת הסיכון לשלום הציבור, ואינה שוללת הוצאת האסיר לחופשה, וניתנה עמדת אח"מ/קמב"ס השוללת הוצאת האסיר לחופשה מטעמים של סיכון לשלום הציבור הנובעים מאותם טעמים שהונחו בבסיס ועדת אלמ"ב/וג"ע/מב"ן, יכריע הגורם המוסמך בשאלה במי מבין חוות הדעת המונחות בפניו יש ליתן יותר משקל, בכל הקשור לבקשתו לצאת לחופשה.

זהותו של הגורם המוסמך מפורטת בסעיף א(4) לפקודה, והרשימה המפורטת בסעיף האמור כוללת בעלי תפקידים בכירים בשב"ס, החל בנציב, עבור דרך מפקדי המחוזות וסגניהם, וכלה במפקדי בתי הסוהר וסגניהם, וקצינים בכירים נוספים.

סעיף כ"ז(3) הנ"ל מתייחס לכאורה לחילוקי דעות בין הגורמים המקצועיים, ובין משטרת ישראל, ואין בו התייחסות, לפחות לא התייחסות מפורשת, למקרה של חילוקי דעות בין הגורמים המקצועיים, בינם לבין עצמם. עם זאת, נראה כי העיקרון שנקבע בסעיף, בדבר הכרעת הגורם המוסמך, כאשר יש חילוקי דעות בין הגורמים המקצועיים ובין המשטרה, יפה גם כאשר יש חילוקי דעות בין הגורמים המקצועיים עצמם.

כך משתמע גם מלשון הרישא של הסעיף, אשר אין בו דרישה כי תהיה תמימות דעים בין הגורמים המקצועיים, קרי: ועדת אלימות במשפחה, מערך מסוכנות, מרכז בריאות הנפש וכן ועדת גילוי עריות, שמוזכרים באופן חלופי זה לזה ולא במצטבר זה לזה. נראה מלשון הסעיף כי די בכך שאחד מהגורמים המקצועיים הללו, אינו שולל את הוצאת

האסיר לחופשה, בכדי להפעיל את מנגנון ההכרעה של הגורם המוסמך, כאשר אין תמימות דעים בין כל הגורמים שמביעים עמדתם בעניין זה, גם כאשר עסקינן בחילוקי דעות בין הגורמים המקצועיים עצמם, ולא רק כאשר מדובר בחילוקי דעות בין הגורמים המקצועיים ובין המשטרה. עוד עולה מלשון הסעיף כי השיקול המרכזי שצריך להנחות את הגורם המוסמך, הוא מידת המסוכנות הנשקפת מהאסיר.

2. מן הכלל אל הפרט

על רקע האמור לעיל, אבחן את הנסיבות שלפנינו. כאמור לעיל, העותר מרצה עונש של 18 שנות מאסר בפועל, שנגזרו עליו, והחל לרצות את עונשו ביום 14.1.2009. לפי נהלי המשיב היה רשאי להגיש בקשה לצאת לחופשה ראשונה כבר ביום 15.7.2013, לאחר ש"שבר רבע" ממאסרו, אולם הוא המתין עוד שנים אחדות בטרם ביקש לראשונה לצאת לחופשה, ולמרות זאת בקשתו נדחתה.

לעת הזאת, העותר "שבר חצי" זה מכבר, לפני למעלה משנה וחצי, הוא נעדר רקע התמכרותי לאלכוהול וסמים, וגם אין חמ"ן שלילי בעניינו. העותר סיים קבוצה פסיכו-חינוכית לעברייני מין, וגם השתתף בקבוצה אגפית בנושא מניעת אלימות. בעברו, שתי עבירות משמעת בלבד, אשר הראשונה בהן נעשתה באפריל 2011, לפני למעלה מ-8 שנים, כאשר העותר התקשר לגרושתו ואיים עליה כי יפגע בה אם תצא עם גבר אחר, וכן התקשר לאביו וקילל אותו. בשל כך העותר הועמד לדין בת"פ 58162-11-11, והורשע בהסדר טיעון בעבירה של אימים.

מבלי להקל ראש בחומרת המעשים, העונש המתון שנגזר על העותר, מאסר מותנה והתחייבות כספית, מלמד שחומרת מעשיו לא הייתה ברף הגבוה. לא למותר להוסיף עוד כי בגזר הדין ציין בית המשפט שהעותר הודה ולקח אחריות על מעשיו. בכל אופן, בנסיבות הללו, אינני סבור כי ניתן להסיק דבר מאותו מעשה מלפני 8 שנים ויותר, באשר למסוכנות עכשווית של העותר, והדברים אמורים ביתר שאת כאשר אין חולק כי מאז אותו אירוע, העותר ניתק כל קשר עם גרושתו ועם בתו נפגעת העבירה, וגם בחו"ד וג"ע נרשם כי העותר אינו בקשר שנים רבות עם קרובי העבירה.

עבירת משמעת שנייה ואחרונה יוחסה לעותר לפני שנה וחצי ויותר, ביום 11.2.18, ונטען כלפיו כי התנהג באופן לא מוסרי בכך שנישק את ידה של סוהרת חדשה במתחם, כמפורט בסעיף 10 לתגובת המשיב. עוד נטען בסעיף האמור כי "גם במקרה זה העותר לא נטל אחריות על מעשיו וטען כי הסוהרת היא זו שהושיטה לו את ידה". לא ברור מהתגובה אם טענת העותר נבדקה ונדחתה, וגם לא ברור אלו צעדים ננקטו נגד העותר, אולם אינני סבור כי נשיקה ביד מלמדת בהכרח על התנהגות לא מוסרית. גם אם מדובר במעשה שלא היה ראוי בנסיבות שבהן נעשה, אינני סבור כי ניתן להסיק ממעשה בודד זה, שנעשה כאמור לפני למעלה משנה וחצי, על מסוכנות מינית שנשקפת מהעותר לעת הזאת, שלא ניתן לתת לה מענה בתנאים מגבילים.

כאמור לעיל, בחוות דעת מב"ן מיום 12.8.18, נקבע כי "רמת המסוכנות המינית לטווח הארוך הינה נמוכה". נרשם עוד בחוות הדעת כי כבר "בהערכת מסוכנות שנערכה במרכז הערכת מסוכנות ב-2010 רמת המסוכנות המינית הוערכה כנמוכה...". מדובר בחוות דעת מפורטת ומקיפה, שנערכה ע"י ד"ר דויד כהן, שהינו קרימינולוג קליני בכיר ובעל מוניטין, ומתבססת על מידע שהתקבל משב"ס, ועל בדיקה שנערכה לעותר, ושיחה עם אחיו של העותר.

ציטוטים רבים מפיו של העותר, שהובאו בחוות הדעת, מלמדים על חרטה שחש העותר בשל המעשים שביצע. כך למשל בעמוד הראשון בפסקה השנייה נרשם מפי העותר: "... מרגיש על הפנים, מרגיש עצמי חרה, יום ולילה אני מקלל עצמי, הרסתי חיים של משפחה, של בת שלי, של משפחה שלי...". בהמשך העמוד, בפסקה החמישית, נשאל מה הסביר בקבוצה הפסיכו-חינוכית שבה השתתף, והשיב שהסביר: "עשיתי מעשה לא טוב, הרסתי חיים של בת שלי, ... רוצה ללכת לטיפול... לא רוצה לעשות צרות לאף אחד בחיים".

בהמשך, לאחר שהעותר ציין כי בתו פיתתה אותו, הוא נשאל כי עולה מדבריו שהוא הקרבן ולא היא, "ענה שהיא הקרבן והוא הרס הכל ולא רוצה לפגוע האף אחד, וכן הביע את דעתו שהוא 'זבל של בנאדם אני לא יודע מה לעשות', ביקש 'תשלח אותי לטיפול בבקשה'... ", כמפורט בפסקה השלישית בעמוד השני של חוות הדעת. בהסתמך על כל הדברים הללו, ולאחר שד"ר כהן הגיע למסקנה כי העותר אינו משתמש באלכוהול, ובהסתמך על התנהגותו הטובה של העותר והעדר בעיות התנהגות במאסר, קבע ד"ר כהן כי רמת המסוכנות המינית של העותר נמוכה, ולכן אין לו התנגדות לשינוי קטגוריה וליציאה לחופשה בתנאים מגבילים שפורטו בסוף חוות הדעת. בשל המסוכנות הנמוכה והתמונה הקלינית, נקבע גם כי העותר אינו מתאים לטיפול ייעודי לעברייני מין, והומלץ להמשיך לשלבו בקבוצות פסיכו-חינוכיות לעברייני מין.

גם חוות הדעת של וג"ע מפרטת את חרטתו של העותר על מעשיו, ובשל חשיבות הדברים אביא חלק מתחילת חוות הדעת כלשונו:

ביחס לעבירה: מודה בביצוע העבירה. בשיחות עמו מביע צער על מעשיו, קורא לעצמו "זבל" ו"חרא של בנאדם", וטען כי לא מבין איך היה יכול לבצע העבירות. בניסיון להסביר מעשיו, מעלה השערה של שימוש תרופתי פסיכיאטרי באותה העת. לדבריו היה מדוכא, בשל חובות כלכליים, פנה לפסיכיאטר שרשם לו תרופות. טוען כי היה מטושטש ו"לא ידע מה הוא עושה". בכל הנוגע ללקיחת אחריות על מעשיו - טוען כי הוא האשם הבלעדי, אך כאשר מעמיקה השיחה הוא אומר כי בתו היא זו שקראה לו לעשות את המעשים והוא מאשים רק את עצמו בכך שלא היה חזק מספיק ולא סירב לה, או לחלופין לא שיתף את אשתו במה שהבת ביקשה [...]

בהמשך חוות הדעת נכתב מפי העותר כי הוא ידע בעת ביצוע העבירה כי הוא עושה משהו לא בסדר, וכי הוא מצטער על מעשיו, מתבייש בעצמו ומביע צער על כך שהרס את המשפחה. אולם בסיכום חוות הדעת נאמר כי העותר מודה בביצוע העבירות באופן מילולי, אך משליך את האחריות לביצוען להשפעה של תרופות פסיכיאטריות וליוזמה ופתיחות מצד נפגעת העבירה. עוד נאמר שם כי העותר אינו מגלה אמפתיה לנפגעת העבירה, ומכל הטעמים הללו, בסופו של דבר הוועדה אינה ממליצה על יציאתו לחופשה.

עיינתי שוב ושוב בחו"ד וג"ע, והתקשיתי להבין כיצד ההמלצה השלילית של הוועדה, מתיישבת עם התשתית העובדתית שפורטה בחוות הדעת, אשר דומה במידה רבה לדברים שפורטו בחו"ד מב"ן אודות החרטה של העותר והאחריות שלקח על מעשיו. גם וג"ע מציינת כי העותר טוען שהוא האשם הבלעדי, וכי הוא מביע צער וחש בושה על מעשיו ועל כך שהרס את המשפחה כלשונו.

אמנם העותר תולה את מעשיו בהשפעה של התרופות הפסיכיאטריות שקיבל, ואף בכך שבתו הסכימה למעשים הללו ואף יזמה אותם, אולם הרושם שעולה מהקשר הדברים הוא שהם לא נועדו להפחית ממידת אחריותו לביצוע המעשים, אלא מדובר בניסיון של העותר להסביר, בעיקר לעצמו, כיצד נכשל במעשים כה חמורים, שעומדים בסתירה גמורה לערכי מוסר בסיסיים ולהשקפת עולמו, בהיותו שומר מצוות. כך למעשה נקבע גם בקטע שהובא לעיל מחו"ד וג"ע: " בניסיון להסביר מעשיו, מעלה השערה של שימוש תרופתי פסיכיאטרי באותה העת".

יתירה מכך, לפי סעיף כ"ז(2)(ב) לפקודת החופשות, חוות הדעת של וג"ע נדרשת במקרים של אסירים שבצעו עבירות מין במשפחה, והיא צריכה להתייחס "למידת הסיכון הנשקף לבני משפחתו של אסיר כאמור". במקרה שלפנינו חו"ד וג"ע בחלק הגלוי, אינה מתייחסת כלל לסיכון הנשקף מהאסיר ביחס לבני משפחתו. אמנם בחוות הדעת יש גם חלק חסוי, שמטבע הדברים לא ניתן לפרט את תוכנו, אולם די אם אציין כי לא מצאתי בו תשתית ראייתית, שיכולה לבסס חשש למסוכנות ממשית, לעת הזאת, מצד העותר כלפי בני המשפחה שנפגעו ממעשיו. אדרבא, גם בחלק החסוי, כמו בחלק הגלוי, מצוין בין היתר, כי העותר אינו בקשר שנים רבות עם נפגעת העבירה, ועובדה זו מצמצמת במידה רבה את החשש מפני מסוכנות מצד העותר כלפי בני משפחתו שנפגעו ממעשיו.

3. סיכום ומסקנות

מכל האמור לעיל עולה כי בעניינו של העותר קיימת חו"ד של מעריך מסוכנות של מב"ן, אשר קובע כי רמת המסוכנות של העותר נמוכה, וממליץ על שינוי קטגוריה, ועל הוצאתו של העותר לחופשה ראשונה בתנאים מגבילים. מנגד, יש חו"ד של וג"ע, אשר אינה ממליצה על הוצאת העותר לחופשה ראשונה, אולם גם אינה קובעת כי העותר מסוכן לבני משפחתו, ואין בה תשתית ראייתית שיכולה לבסס חשש מפני מסוכנות עכשווית של העותר כלפי בני המשפחה שנפגעו ממעשיו, שהעותר אינו בקשר עימם שנים רבות.

בנסיבות הללו, כאשר אין תמימות דעים בין הגורמים המקצועיים, הגורם המוסמך היה צריך להכריע במחלוקת שבין הגורמים השונים. בנסיבות שפורטו בהרחבה לעיל, בהינתן התנהגותו הטובה של העותר וההליכים הטיפוליים שהוא עבר, ובהינתן קביעת מב"ן כי נוכח מסוכנותו הנמוכה, הוא אינו זקוק לטיפול ייעודי לעברייני מין, ובהינתן הצער והחרטה שהעותר הביע על מעשיו והעובדה שלקח אחריות על העבירות שביצע, כל הטעמים הללו מובילים למסקנה כי יש להעדיף את חו"ד מב"ן על פני חו"ד וג"ע.

כאמור לעיל, העותר יכול היה להגיש בקשה לחופשה כבר לפני שנים אחדות, לאחר ששבר רבע ממאסרו, אולם הוא בחר להמתין, ולהשלים הליכים טיפוליים שונים שבהם השתתף. הוא הגיש בקשה לחופשה שנה ויותר לאחר שסיים לרצות מחצית ממאסרו, ולאחר שניתנה המלצה של מב"ן להוצאתו לחופשה ולשינוי הקטגוריה שלו, בגלל המסוכנות הנמוכה שלו.

בנסיבות הללו אני סבור כי הגיע העת לשלב את העותר בסבב חופשות באופן מדורג ובתנאים מגבילים שיכולים לתת מענה ראוי למסוכנות הנמוכה של העותר. לכן, באתי לכלל מסקנה כי החלטת המשיב לדחות את בקשתו של העותר בעניין זה איננה סבירה, במידה שמצדיקה את התערבותו של בית המשפט.

לא נעלמה מעיניי העובדה כי לעת הזאת העותר עדיין מסווג בקטגוריה א, אולם לפי פקודת החופשות, בנסיבות מיוחדות ניתן לאשר חופשה גם לאסיר בקטגוריה זו, ואני סבור כי הנסיבות הייחודיות של העותר שפורטו לעיל, מצדיקות כבר עתה את הוצאתו של העותר לחופשה ראשונה, בתנאים מגבילים שיפורטו להלן.

סוף דבר, נוכח כל האמור לעיל, החלטתי לקבל את העתירה, ולהורות על הוצאתו של העותר לחופשה ראשונה, בתוך 30 יום ממועד מתן פסק הדין, בתנאים המגבילים שפורטו בחו"ד מב"ן, אשר עליהם אני מוצא לנכון להוסיף את התנאים הבאים, אשר אני סבור כי בהצטרפם לתנאים שנקבעו בחו"ד מב"ן, יש בהם כדי לאיין את המסוכנות המוגבלת שנשקפת מהעותר:

1. מעצר בית מלא בכתובת שתאושר ע"י שב"ס.
 2. הפקדה כספית בסך ₪ 5,000.
 3. חתימה על התחייבות עצמית בסך ₪ 10,000, לצורך הבטחת קיום התנאים המגבילים.
 4. ערבות צד ג' של הערב שיאושר ע"י משטרת ישראל, אף היא בסך ₪ 10,000.
- כמו כן, אני מורה לוועדת הקטגוריות לדון בעניינו של העותר בתוך 45 יום, ולשקול את שינוי הקטגוריה שלו, בהתאם להמלצת מב"ן בעניין זה.
- ניתן היום, ה' אלול תשע"ט, 05 ספטמבר 2019, בהעדר הצדדים.